ਯਸ਼ਵੰਤ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.

ਬਨਾਮ

ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ

ਇਸਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ।

(2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰ. 46)

ਵਿੱਚ

(2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (Crl.) ਨੰ. 298)

ਨਵੰਬਰ, 14, 2019

[ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਸੀਜੇਆਈ, ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ

ਅਤੇ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸੇਫ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਰਾਫੇਲ ਫਾਈਟਰ ਜੈਟਸ ਕੇਸ - ਨਿਰਣਾ - ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਸੁਧਾਰ - ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ 14.12.2018 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਰਨ ਇਹ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਯੋਜਿਤ (ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਜੇ. ਜਨਰਲ (ਸੀਏਜੀ) ਅਤੇ ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋਕ ਲੇਖਾ ਕਮੇਟੀ (ਪੀਏਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ" ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: "ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਗ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਏਸੀ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "

ਰਾਫੇਲ ਫਾਈਟਰ ਜੈਟਸ ਕੇਸ - ਨਿਰਣਾ - ਇਸ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ। ਹੋਲਡ (ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ. ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.): ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜੈੱਟ ਕੇਸ - ਫੈਸਲਾ - ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ - ਜੈੱਟਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਨ (ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ. ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਸੀਜੇਆਈ।): ਕੀਮਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੰਤਰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ। ਬੇਸਿਕ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੀ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਕੀਮਤ ਜੋੜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਾਫੇਲ ਫਾਈਟਰ ਜੈਟਸ ਕੇਸ - ਫੈਸਲਾ - ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ - ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਇਹ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਈ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਿਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਪਾਰਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਹੋਲਡ (ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ. ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.): ਗਲਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ 20 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ 08.05.2019 ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ।

ਰਾਫੇਲ ਫਾਈਟਰ ਜੈੱਟ ਕੇਸ - ਨਿਰਣਾ - ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ F.I.R. ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ *ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ.* ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਵਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਯੋਜਤ (ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ. (ਸਹਿਮਤ)): ਚਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ. ਉਕਤ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ

ਇਹ ਫਰਜ਼-ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। *ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ* ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ *ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ* ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ. ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਨ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਐੱਸ. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2018 ਦੇ 17ਏ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ, ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਯੂ/ਐਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 17ਏ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਚ ਕੀਤੀ ਪਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਐਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ। 17 ਏ. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਐਕਟ, 2018 ਦੀ 17 ਏ.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਆਰਟ. 137 - ਸਮੀਖਿਆ - ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ (ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ. (ਸਹਿਮਤ)): ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ, ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਰਸਾ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਉਪਾਅ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅੰਡਰਪਾਈਨਿੰਗ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ

ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ/ਕਲਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 137.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 137 - ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ, 1908 - ਜਾਂ. XLVII, r.1 - ਸਮੀਖਿਆ - ਰੱਖੀ ਗਈ - ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ (ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ਼, ਜੇ. (ਸਹਿਮਤ)): ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਲਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 137 ਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ। XLVII, C.P.C. ਦਾ ਆਰ.1, ਗਲਤੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਗਲਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਖੋਜਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

**ਪੁਲਿਸ - ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ - ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ - ਆਯੋਜਿਤ (ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ. (ਸਹਿਮਤ)): ** ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸੀਬੀਆਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੇ. ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਸ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅੰਤਮ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਲਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਹੋਲਡ: ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ. [ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਸੀਜੇਆਈ]:

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ - "ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ("CAG") ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ CAG ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਨਤਕ ਖਾਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਮੇਟੀ ("PAC")। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਹਿੱਸਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਹੈ" ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: "ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ CAG ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਏਸੀ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। " [ਪੈਰਾ 6] [935-E]

2. ਰਿਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 46/2019 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇੱਕ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀ। ਅਤੇ C.B.I. ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15] [937-ਸੀ]

3. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਪਰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 16] [937-ਡੀ-ਈ]

4. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੀਮਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਕੀਮਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੰਤਰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਬ ਅਤੇ ਸੰਤਰੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੇਸਿਕ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਜੋ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੀ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਕੀਮਤ ਜੋੜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 17] [937-F-G]

5. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛਾਣਬੀਣ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਾਲੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 19] [938-ਏ-ਬੀ]

6. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਇਆ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਕਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹਵਾਲਾ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (a) ਡਿਫੈਂਸ ਐਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ('DAC') ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ('AON') ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ; (ਬੀ) ਰੱਖਿਆ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ('ਡੀਪੀਪੀ') ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਰਾਂਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ; (c) ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਟੀਮ ('INT') ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਹਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ; ਅਤੇ (d) ਰਿਲਾਇੰਸ ਐਰੋਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ('RAL') ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਫਸੈੱਟ ਪਾਰਟਨਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ। [ਪੈਰਾ 20] [938-ਸੀ-ਈ]

7. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 340 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅਸਲ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। [ਪਾਰਾ 24-25] [939-ਸੀ-ਡੀ]

8. ਗਲਤੀ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਨੇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ 20 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਿਆਣਪ ਆਈ ਜਦੋਂ 8.5.2019 ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਾਈਨ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਅਵੈਧ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਭਵਿਖ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32] [940-ਐਚ; 941-ਏ-ਬੀ]

9. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 33] [941-ਸੀ]

ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ਼, ਜੇ. (ਸਹਿਮਤ):

ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰੂਪ

10. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਿੱਟੇ ਅਟੱਲ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਿਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਨੀ ਪਿਤਾ ਸੁਚੇਤ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦੋ ਮੁੱਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਆਦਮੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗਲਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਤੱਕ ਗੰਭੀਰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ। ਦੂਸਰਾ ਮੁੱਲ ਜੋ ਕਨੂੰਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ

ਸਿਵਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ CPC ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 40] [962-F-G; 963-ਏ-ਬੀ]

11. ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ, ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਰਸਾ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਉਪਾਅ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਡਰਪਾਈਨਿੰਗ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 41] [963-ਸੀ]

12. ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, 2013, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪਰਾ 42] [963-ਡੀ]

13. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਦੂਜੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿੱਥੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਅੰਤਰੀਵ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 43] [963-E-F]

14. ਇੱਕ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਪਊਨਡ ਜੱਜਮੈਂਟ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਟੀਓਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ, ਗਲਤੀ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। CPC ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਗਲਤੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 44] [963-G-H; 964-ਏ-ਬੀ]

15. ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਦੇਵ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀ ਇਨਕਿਊਰੀਅਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪ੍ਰਤੀ ਇਨਕਿਊਰਿਅਮ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿੱਚ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਣਾ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇਗਾ। [ਪਰਾ ੪੫] [੯੬੪-ਜੀ; 965-ਏ-ਬੀ]

16. ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰੇ। ਇਹ ਇਸ

ਲੋੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। [ਪੈਰਾ 46] [965-ਬੀ-ਸੀ]

17. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਛੋਟੇ ਨੁਕਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2018 ਦਾ 298 ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। [ਪਰਾ 48] [965-F-G]

18. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਰਕ ਦੀ ਇੱਕ ਉਲਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ, ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੇਟੈਂਟ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿ-ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਇਹ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਚਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ. ਉਕਤ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ

ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। [ਪਰਾ 61] [970-G-H; 971-ਏ-ਡੀ]

19. ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਲਿਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਕੁਮਾਰੀ। [ਪਰਾ 62] [971-E-F]

20. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਆਣਪ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ

ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। [ਪਰਾ 63] [971-G-H]

21. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਪੀਪੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਆਫਸੈੱਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਤੱਥ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਬਰਾਬਰ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਗਿਣਨਯੋਗ ਜੁਰਮ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀ. ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 67] [972-H; 973-ਏ-ਡੀ]

22. ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਵਪਾਰਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਘਾਟ, ਜੋ

ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 70] [975-ਬੀ]

ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ

23. ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਚੇਧਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਸ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਅਸਲ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅੰਤਮ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਲਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ, ਕਿਸੇ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਚਤਮ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬੇਰੋਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਪਾਬੰਦੀ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਧਾਰਾ ਵਾਂਗ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। [ਪਾਰਾ 71 ਅਤੇ 73] [975-ਸੀ; 976-ਸੀ-ਜੀ]

24. ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 117 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 77] [980-ਸੀ]

25. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਅਪਵਾਦ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 117 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਦਾ ਚੈਪਟਰ 8 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ 9 ਮੁਢਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ 8 ਦੀ ਧਾਰਾ (8.6) ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਕੇਵਲ ਗੁਪਤ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਧਿਆਇ 9 ਦੀ ਧਾਰਾ (9.1) ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਸਦੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਨਿਯਮਤ ਕੇਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਲਾਜ਼ (9.1) ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂਅਲ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਯਮਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। [ਪਰਾ 80] [982-B-F]

26. ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਜਿੱਥੇ ਤੁਰੰਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ, ਪੈਰਾ 120.7 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 81] [982-G-H; 983-ਏ]

27. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਸੰਭਵ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। [ਪਰਾ 82] [983-ਏ-ਬੀ]

28. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2018 ਦੀ ਧਾਰਾ 17ਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ। ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ, ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਨਤਕ

ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਹੈ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 84] [983-G-H; 984-ਏ-ਬੀ]

29. ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17A ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, 2018 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਆਫ਼ 2018 24.10.2018 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17ਏ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਧਾਰਾ 17 ਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 17ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪਰਾ 85] [984-F-H; 985-ਏ]

30. ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 17 ਏ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਏ, ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ

ਜਵਾਬਦੇਹ-ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P1-ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 17A ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ। [ਪੈਰਾ 86] [985-ਬੀ-ਸੀ]

ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ਼, ਜੇ.:

ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 2 SCC 1: [2013] 14 SCR 713; ਪੀ.ਐਨ. ਈਸਵਾਰਾ ਅਈਅਰ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1980) 4 ਐਸਸੀਸੀ 680: [1980] 2 ਐਸਸੀਆਰ 889; ਹਰੀਦਾਸ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਊਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਬਨਿਕ (ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 4 SCC 78: [2006] 3 SCR 87; ਜੈਨ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਨ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (2006) 5 SCC 501: [2006] 3 Suppl. SCR 409; ਸ਼ਿਨ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੈਨ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (2006) 2 SCC 628: [2006] 1 SCR 933; ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਲ ਸੇਨਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 8 SCC 612: [2008] 10 SCR 4; ਮੋਰਨ ਮਾਰ ਬੈਸੇਲੀਓਸ ਕੈਥੋਲੀਕੋਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੋਸਟ ਰੇਵ. ਮਾਰ ਪੌਲੋਸ ਅਥਾਨੇਸੀਅਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1954 ਐਸਸੀ 526: [1955] ਐਸਸੀਆਰ 520; ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਐਨ. ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1971 ਐਸਸੀ 2162: [1971] 3 ਐਸਸੀਆਰ 748; ਬੀਜੋ ਚੰਦਰ ਕਾਂਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਹਬੀਬ (1975) 1 ਐਸਸੀਸੀ 674; ਅਰਿਬਮ ਤੁਲੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਅਰਿਬਮ ਪਿਸ਼ਾਕ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1979) 4 SCC 389; M/s ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੇਟਰਰਜ਼ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ (1980) 2 ਐਸਸੀਸੀ 167: [1980] 2 ਐਸਸੀਆਰ 650; S. ਨਾਗਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) Supp 4 SCC 595: [1993] 2 Suppl. SCR 1; ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਇਆਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 8 SCC 320: [2013] 11 SCR 25; ਹਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਾਮਥ ਬਨਾਮ ਅਹਿਮਦ ਇਸ਼ਾਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1955 ਐਸਸੀ 233: [1955] ਐਸਸੀਆਰ 1104; ਐਮ.ਸੀ. ਅਬਰਾਹਮ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2003) 2 SCC 649: [2002] 5 Suppl. SCR 677 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ NCT) (2018) 8 SCC 149: [2018] 7 SCR 898; ਸੁਤੇਂਦਰਰਾਜਾ ਉਰਫ ਸੁਤੇਨਥੀਰਾ ਰਾਜਾ ਉਰਫ ਸੰਤਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਡੀਐਸਪੀ/ਸੀਬੀਆਈ, ਐਸਆਈਟੀ, ਚੇਨਈ (1999) 9 ਐਸਸੀਸੀ 323: [1999] 3 ਸਪਲ. SCR 540; ਡੀਈਓ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਾਦਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1986) Suppl. SCC 530; ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ (2000) 6 SCC 224: [2000] 3 SCR 1081; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ v. ਮਵਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 7 SCC 200: [2012] 6 SCR 237; ਊਸ਼ਾ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 7 SCC 663: [2014] 4 SCR 1076; ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿੱਕੀ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2017) 8 SCC 518: [2017] 8 SCR 177; ਰੂਪਾ ਅਸ਼ੋਕ ਹੁਰਾ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਹੁਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2002) 4 SCC 388: [2002] 2 SCR 1006; ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ ਹੇਗੜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਭਵਨੱਪਾ ਤਿਰੂਮਲੇ ਏਆਈਆਰ 1960 ਐਸਸੀ 137: [1960] ਐਸਸੀਆਰ 890; ਜੈਕਬ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005) 6 SCC 1: [2005] 2 Suppl. SCR 307; ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ, ਆਦਿ (1970) 1 SCC 595 : [1970] 3 SCR 931 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਥਦੀਕੁਲੰਗਾਰਾ ਪਾਈਲੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਾਥਰੋਜ਼ ਵੀ. ਅਯਾਜ਼ੀਵੇਟਿਲ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕੁਟਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1969 ਕੇਈਆਰ 186; ਰਾਜਾ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿ. ਨਜ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਖਵਾਜਾ ਏਆਈਆਰ 1945 ਪੀਸੀ 18 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2013] 14 SCR 713 ਪੈਰਾ 13 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2018] 7 SCR 898 ਪੈਰਾ 14 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1980] 2 SCR 889 ਪੈਰਾ 21 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1999] 3 ਸਪਲ. SCR 540 ਪੈਰਾ 22 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[2006] 3 SCR 87 ਪੈਰਾ 23 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2006] 3 ਸਪਲ. SCR 409 ਪੈਰਾ 24 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2006] 1 SCR 933 ਪੈਰਾ 24 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2008] 10 SCR 4 ਪੈਰਾ 25 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1955] SCR 520 ਪੈਰਾ 26 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1971] 3 SCR 748 ਪੈਰਾ 28 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(1986) Supp SCC 530 ਪੈਰਾ 29 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

(1975) 1 SCC 674 ਪੈਰਾ 30 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(1979) 4 SCC 389 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1980] 2 SCR 650 ਪੈਰਾ 32 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1993] 2 ਸਪਲ. SCR 1 ਪੈਰਾ 34 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2000] 3 ਐਸਸੀਆਰ 1081 ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2012] 6 ਐਸਸੀਆਰ 237 ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2013] 11 SCR 25 ਪੈਰਾ 35 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2014] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1076 ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2017] 8 SCR 177 ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2002] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1006 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1960] ਐਸਸੀਆਰ 890 ਪੈਰਾ 39 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1955] SCR 1104 ਪੈਰਾ 44 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਏਆਈਆਰ 1945 ਪੀਸੀ 18 ਨੇ ਪੈਰਾ 71 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2002] 5 ਸਪਲ. SCR 677 ਪੈਰਾ 72 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2005] 2 ਸਪਲ. SCR 307 ਪੈਰਾ 76 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1970] 3 ਐਸਸੀਆਰ 931 ਪੈਰਾ 77 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ
ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298/2018 ਵਿੱਚ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰ. 46/2019। 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 14.12.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ।

ਨਾਲ

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 225/2018 ਵਿੱਚ ਐਮਏ 58/2019
ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 297/2018 ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 122/2019
ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298/2018 ਵਿੱਚ ਐਮ.ਏ 403/2019
ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1205/2018 ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 719/2019
ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298/2019 ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 46/2019 ਵਿੱਚ ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 3/2019।

ਦਿੱਖ:

- ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਦੀਪਿਕਾ ਕਾਲੀਆ, ਮਿਸ. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬੈਨਰਜੀ, ਕਪੀਸ਼ ਸੇਠ, ਕੁ. ਦਿਸ਼ਾ ਚੌਧਰੀ, ਡਾ. ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਗਰਗ, ਸ. ਰੁਚੀ ਕੋਹਲੀ, ਧੀਰਜ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਦੇਵੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਧੀਰਾਨ, ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਕੁਮਾਰ, ਅਲੋਕ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਕੁ. ਸੁਮਨ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ.
- ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਏ.ਜੀ., ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤੋ ਚੰਦਰ ਸੇਨ, ਸ੍ਰ. ਸਲਾਹਕਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਸਿੰਘਵੀ, ਕੁ. ਪ੍ਰਿਅੰਸ਼ਾ ਇੰਦਰਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਰੁਣ ਕੇ. ਚੋਪੜਾ, ਨਿਖਿਲ ਭੱਲਾ, ਕੁ. ਮਾਧਵੀ ਖੰਨਾ, ਉਦਯਨ ਵਰਮਾ, ਮੁਹੰਮਦ

ਅਲੀ ਖਾਨ, ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਦੇਬਾਸਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਬਿਨੈ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ, ਕੁ. ਅਲਪਨਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਐਸ.ਜੋਗਦੰਡ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

- ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਅਰੁਣ ਸ਼ੌਰੀ, ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਇਨ-ਪਰਸਨ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ
ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ.

(I.A. ਨੰ. 63168/2019 - O.T. ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ, I.A. ਨੰ. 71678/2019 - O.T. ਫਾਈਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ, ਅਤੇ I.A. ਨੰ. 66253/2019 - ਛੋਟ ਤੋਂ ਛੋਟ)

1. ਸਿਰਫ਼ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
2. ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 14.12.2018 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤੀ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ।
3. ਅਦਾਲਤ ਨੇ 31.10.2018 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, 36 ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ/ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਨੋਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:
   “ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਗ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੀਏਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ”
4. ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕੈਗ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਪੀਏਸੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਵਾਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

5. ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ 'ਤੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।
6. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਪੈਰਾ 25 ਵਿਚਲੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:
"ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'CAG' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ CAG ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋਕ ਲੇਖਾ ਕਮੇਟੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'PAC' ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਹਿੱਸਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। "
ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:
"ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਗ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਏਸੀ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "
7. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।
8. ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

W.P ਵਿੱਚ R.P. (Crl.) ਨੰਬਰ 46/2019 (ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰ. 298/2018
W.P ਵਿੱਚ R.P. (Crl.) ਨੰਬਰ 122/2019 (ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰ. 297/2018 (PIL-W)
W.P ਵਿੱਚ MA 403/2019 (ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰ. 298/2018 (PIL-W)
(ਆਈ.ਏ. ਨੰ. 29248/2019 - ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ)
ਆਰ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 719/2019 ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰ. 1205/2018 (PIL-W)

9. ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

10. ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮੰਗੇ ਗਏ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਿਤੀ 10.4.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਕਤ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

11. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹਨਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 340 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

12. ਅਸੀਂ 'ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ', 'ਕੀਮਤ', ਅਤੇ 'ਆਫਸੈੱਟ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 14.12.2018 ਦੇ ਸਾਡੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ,

ਖਰੀਦ, ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਤੀਯੋਗ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸੀਮਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਜਾਂ ਮਾਲ/ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 10.10.2018 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ।

13. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਘੁੰਮਣ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

14. ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਡੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

15. ਰਿਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 46/2019 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇੱਕ F.I.R. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀ। ਅਤੇ C.B.I. ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

16. ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਲਈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ.

17. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੀਮਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਕੀਮਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ. ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੰਤਰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਬ ਅਤੇ ਸੰਤਰੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੇਸਿਕ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੀ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਕੀਮਤ ਜੋੜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

18. ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਕੈਗ ਰਿਪੋਰਟ" ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

19. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਲੈਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਾਲੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇ।

20. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਸਨ, ਜੋ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਹਿਸਾਂ ਅਤੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਕਾਲ ਸਮਰੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, (a) ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ('DAC') ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਲੋੜ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ('AON') ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ; (ਬੀ) ਰੱਖਿਆ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ('ਡੀਪੀਪੀ') ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਰਾਂਸ

ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ; (c) ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਟੀਮ ('INT') ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਹਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ; ਅਤੇ (d) ਰਿਲਾਇੰਸ ਐਰੋਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ('RAL') ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਫਸੈੱਟ ਪਾਰਟਨਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ।

21. ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਯਤਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹਨ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਹਰੇਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦੇਵੇਗਾ।

22. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਪਰੋਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ "ਸੋਰਸਿੰਗ" ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਹਰੇਕ ਧਾਰਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

23. ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਲਾਇੰਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ

ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪ ਸਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਨਿਰੀਖਣ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਆਫਸੈੱਟ ਪਾਰਟਨਰ ਵਜੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਪਲਾਇਰਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਣਾਇਆ.

24. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 340 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

25. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅਸਲ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਤ ਸੀ।

W.P.(Crl.) ਨੰਬਰ 298/2018 (PIL-W)* ਵਿੱਚ CONMT.PET.(Crl.) ਨੰਬਰ 3/2019
R.P.(Crl.) ਨੰਬਰ 46/2019 ਵਿੱਚ

26. ਇਹ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 10.4.2019 ਨੂੰ ਕਈ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੌਕੀਦਾਰ (ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ) ਚੋਰ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ. ਮੋਦੀ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੌਕੀਦਾਰ ਚੋਰ ਹੈ।

27. ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, 22.4.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਮ ਸਮਝ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੇਖਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। , ਜਾਂ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਰਡਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ "ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ" ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਥਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹਵਾਲਾ (ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖੋਜ ਜਾਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ।"

28. ਅਜਿਹੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਨੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਛਤਾਵੇ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪਲ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

29. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈ ਲਈ। ਮਿਤੀ 30.4.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 8.5.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣੇ, ਗੈਰ-ਇਰਾਦਤਨ, ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸਨ।

30. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

31. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ, ਬਿਨਾਂ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਸੀ। . ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਿਰੀਖਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸੀ ਜੋ ਉਸੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

32. ਗਲਤੀ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ 20 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਿਆਣਪ ਆਈ ਜਦੋਂ 8.5.2019 ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਾਈਨ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ, ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਅਵੈਧ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

33. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਾਂਗੇ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

**(I.A. ਨੰ. 69008/2019 – ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ/ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, I.A. ਨੰ. 69006/2019 – ਦਖਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ, I.A. ਨੰ. 71047/2019 – ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ, ਅਤੇ I.A.A.9019-ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨ **

34. ਉਪਰੋਕਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਚੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਕਾਇਆ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

** ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ.**

1. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ, ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਂਗਾ।

2. ਚਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਇੱਕ ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 340 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

3. ਰਿਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 46 ਆਫ 2019 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਰਾਹਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਏ' ਤੋਂ 'ਈ' ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੋ:

"ਏ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 1 ਨੂੰ F.I.R ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰੋ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 04 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ।

ਬੀ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਮਾਂਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰੋ।

c. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਧਮਕਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰੋ।

d. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ.1 ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ.2 ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰੋ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਈ. ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰੋ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਰਿਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 122 ਆਫ਼ 2019 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 297 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

“(a) ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (SIT) ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ:

i. 126 ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸੌਦੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ।

ii. ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇੰਨੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰੱਖਿਆ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 36 ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ।

iii. ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ 526 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲੜਾਕੂ ਜੈੱਟ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਮਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ 670 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ। ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਹਥਿਆਰ, ਭਾਰਤ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਧਾਰ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਸਹਾਇਤਾ, ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ; ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਰੇਕ ਫਾਈਟਰ ਜੈੱਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 526 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 1500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ।

iv. ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੰਪਨੀ ਰਿਲਾਇੰਸ ਡਿਫੈਂਸ 59,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਸ ਅਤਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰੱਖਿਆ ਸੌਦੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਾਈਟਰ ਜੈੱਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਜਰਬਾ ਜਾਂ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

v. ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਐਰੋਨਾਟਿਕਸ ਲਿਮਿਟੇਡ' ਦਾ ਨਾਮ ਸੌਦੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

vi. ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ 126 ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ 36 ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ।

vii. ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਰਿਲਾਇੰਸ ਡਿਫੈਂਸ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਭੈਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਫ੍ਰੈਂਚ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ, ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਜੂਲੀ ਗਾਏਟ ਦੀ ਫਰਮ, ਰੂਜ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਿੱਚ, HAL ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਡਿਫੈਂਸ ਨੂੰ Dassault ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਬੀ) ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ 36 ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ 23-09-2016 ਨੂੰ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖਤਮ/ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 3 ਨੂੰ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੜਤਾਲ.

(c) 126 ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸੌਦੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 24.06.2015 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(d) ਡਸਾਲਟ ਰਿਲਾਇੰਸ ਏਰੋਸਪੇਸ ਲਿਮਟਿਡ (DRAL) ਨੂੰ ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ

(e) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਐਰੋਨਾਟਿਕਸ ਲਿਮਟਿਡ ਨੂੰ ਡਸਾਲਟ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਆਫਸੈੱਟ ਪਾਰਟਨਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ;

5. 2018 ਦੀ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 1205 ਵਿੱਚ 2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 719 ਇੱਕਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

a) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 36 ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

b) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

c) ਰਾਫੇਲ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

ਅਪਵਿੱਤਰ ਨਿਰਣਾ

6. ਤਿੰਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਖਰੀਦ, ਆਦਿ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀਯੋਗ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸੀਮਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

7. ਪੈਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੈਰਾ 15 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“15. ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤਕ ਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, (i) ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ; (ii) ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ; ਅਤੇ (iii) IOP ਦੀ ਚੋਣ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਕੀਮਤ, ਅਤੇ ਆਫਸੈਟਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ:

"33. ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ DPP 2013 ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ/OEM ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ IOPs ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਸੁਝਾਅ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਈਓਪੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

** ਸਿੱਟਾ **

34. ਤਿੰਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 36 ਰੱਖਿਆ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

9. ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 26.02.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ 2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 46 ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

10. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 46 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

11. ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਡਵਾਂਸਡ ਫਾਈਟਰ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਡੀਪੀਪੀ), ਅਤੇ ਡੀਪੀਪੀ ਦੇ ਅਧੀਨ

ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਈਏਐਫ ਸੇਵਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ, ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਗੁਣਾਤਮਕ ਲੋੜਾਂ (SQR), ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 126. ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਐਰੋਨਾਟਿਕਸ ਲਿਮਟਿਡ (HAL), ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦੁਆਰਾ "ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ" ਖਰੀਦ ਦਾ ਢੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ (AON) ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਬੇਨਤੀ (RFP) ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਛੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਸਨ। 2011 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਡਸਾਲਟ ਦੇ ਰਾਫੇਲ ਅਤੇ ਯੂਰੋਫਾਈਟਰ GmbH ਟਾਈਫੂਨ ਨੇ IAF ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2014 ਵਿੱਚ, ਡਸਾਲਟ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਚਏਐਲ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਰਕ ਸ਼ੇਅਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ HAL 108 ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। 25.03.2015 ਨੂੰ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ Dassault ਭਾਰਤ ਨਾਲ 126 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ HAL ਨੂੰ Dassault ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨਾ ਸੀ।

12. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸੌਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਬੇਲੋੜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਕੇ 36 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਸੌਦੇ 'ਤੇ 126 ਦੀ ਬਜਾਏ 36 ਜਹਾਜ਼ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਯੋਗ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਫਸੈੱਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ। ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 28.03.2015 ਨੂੰ ਰਿਲਾਇੰਸ ਡਿਫੈਂਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 10.04.2015 ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਨਵੇਂ ਸੌਦੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਪੀਪੀ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਬਾਈਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਕੋਲ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹੋਰ ਰਾਹਤਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

13. ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਨਿਵਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ (ਪੀਐਮਓ) ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਟੀਮ (ਆਈਐਨਟੀ) ਦੁਆਰਾ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ (CAG) ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ CAG ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋਕ ਲੇਖਾ ਕਮੇਟੀ (PAC) ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੂਠਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 340 ਦੇ

ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਥੋਕ ਵਿੱਚ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ। ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

14. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਯੋਗਤਾ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੌਦੇ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਕੈਗ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਈਐਨਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਸਥਾਈ ਸੀ।

15. ਕੈਗ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ 36 ਰਾਫੇਲ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੌਦਾ ਆਡਿਟ-ਅਲਾਈਨ ਕੀਮਤ ਨਾਲੋਂ 2.86 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਇੱਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਫਸੈੱਟ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ-ਤੋਂ-ਸਰਕਾਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ/ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਛੋਟ ਨੂੰ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। CAG ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੋਵਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

16. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਕੀਮਤ, ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਔਫਸੈੱਟ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਝੂਠੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰੂਪ

17. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 137 ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“137. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 145 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

18. ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਆਰਡਰ XLVII ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ (ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 1966 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਆਰਡਰ XL ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਆਰਡਰ XLVII

ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ

1. ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ ਆਰਡਰ XLVII, ਕੋਡ ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ.

ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨਣਯੋਗ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

2. ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ।

3. ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਸੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਜਿੱਥੇ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਸੋਧਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਉਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰਟ-ਫ਼ੀਸ ਦੀ ਰਿਫੰਡ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

5. ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।

19. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1908 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਨਮੂਨਾ ਹੈ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) 'CPC' ਵਜੋਂ)।

20. ਸੀਪੀਸੀ ਦਾ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਆਰਡਰ XLVII: ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ

1. ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ-

(a) ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ,

(ਬੀ) ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ

(c) ਛੋਟੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ,

ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ, ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ, ਜੋ, ਉਚਿਤ ਲਗਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਤਰੁੱਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਰਡਰ

(2) ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ, ਇੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ।—ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਗਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। "

21. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰੀਵਿਊ ਇੱਕ ਗਲਤੀ 'ਤੇ ਝੂਠ ਹੈ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਪੀ.ਐਨ. ਈਸ਼ਵਾ ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ*:

"34. ਨਿਯਮ [ਐਡ.: ਆਰਡਰ 40, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 1], ਇਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ, ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਉਦੋਂ ਵਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਵਲ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਘੱਟ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ 'ਮ੍ਰਿਤਕ' ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਵੱਸ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 137 ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਨਹਿਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਟ੍ਰੀਮ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਦਬਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ 'ਰਿਕਾਰਡ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਆਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਧਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

35. ਉਦੇਸ਼ ਸਾਦਾ ਹੈ, ਭਾਸ਼ਾ ਲਚਕੀਲੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 137 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਲਈ ਓਨੀ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਿਯਮ (ਆਰਡਰ 40, ਨਿਯਮ 2) ਵਿੱਚ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਵੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕ ਇੱਕ ਨਕਲੀ

ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਸਮੀਕਰਨ 'ਰਿਕਾਰਡ' ਦਾ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਇਹ ਅਗਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਰਡਰ 47 ਵਿੱਚ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਯਮ 1, ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਦੋਂ ਉਸੇ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸੰਭਵ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

22. *ਸੁਤੇਂਦਰਰਾਜਾ ਉਰਫ ਸੁਥਨਥੀਰਾ ਰਾਜਾ ਉਰਫ ਸੰਥਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਡੀਐਸਪੀ/ਸੀਬੀਆਈ, ਐਸਆਈਟੀ, ਚੇਨਈ* ਵਿੱਚ, *ਪੀ.ਐਨ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਈਸ਼ਵਾਰਾ ਅਈਅਰ* (ਸੁਪਰਾ), ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਚੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

23. *ਹਰੀਦਾਸ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਊਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਬਨਿਕ (ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ* ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“13. ... ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਆਰਡਰ 47 ਸੀਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਸੂਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ 'ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ' ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਿਯਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ

ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੰਧਨ ਵਾਲੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਅਨੁਕੂਲ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਆਰਡਰ 47 ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੇਸ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ, ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਕੋਲ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

24. *ਜੈਨ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਨ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ* ਦੁਆਰਾ ਚੈਂਬਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ *ਸ਼ਿਨ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੈਨ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ* ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹੀ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੇ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ:

"11. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈਕਾਰ ਉਹੀ ਰਾਹਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਅਸਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਸਿੱਟੇ ਹੋਏ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

25. *ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਲ ਸੇਨਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"21. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਬਦਲਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਨਵੇਂ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਖੋਜ ਸਾਬਕਾ ਡੈਬਿਟੋ ਜਾਇਜ਼ਟੀਏ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਾਧੂ

ਮਾਮਲਾ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਨਦੇਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

26. ਮੋਰਨ ਮਾਰ ਬੈਸੇਲੀਓਸ ਕੈਥੋਲੀਕੋਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੋਸਟ ਰੇਵ. ਮਾਰ ਪੌਲੁਸ ਅਥਾਨੇਸੀਅਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਆਇਤ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਰਿਆਇਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਕਿਸੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਮੀਖਿਆ ਝੂਠ ਹੋਵੇਗੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"36. ... ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ), ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੇਖਾਂਤੀ ਚਿਨਾ ਗੋਵਿੰਦਾ ਚੇੱਟਿਆਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਵਰਦੱਪਾ ਚੇੱਟਿਆਰ [ਏਆਈਆਰ 1940 ਮੈਡ. 17] ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਆਇਤ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਰਵੱਈਏ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਸਮੀਖਿਆ ਭਾਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ. ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਲਫਨਾਮਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਡਰ 47 ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਰਿਕਾਰਡ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ 'ਰਿਕਾਰਡ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੇਨਿੰਗ, ਐਲ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਰੇਕਸ ਬਨਾਮ ਨੈਰਥਬਰਲੈਂਡ

ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਸ ਪਾਰਟ ਸ਼ਾਅ [(1952) 2 KB 338 at pp. 351-52] ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ, ਦਲੀਲਾਂ, ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਗਲਤੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਆਇਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

27. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਰਿਕਾਰਡ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਉਸ ਤੰਗ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਮਰਥਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ 'ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨਾਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

28. ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੂਚੀ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਸੀ, ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਡੀ ਐਨ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“16. ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ, ਬਹਿਸ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ 23-ਸੀ (2) ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। " (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

29. ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਡੀਈਓ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਾਦਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖੋ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

30. ਸੋ ਚੰਦਰ ਕਾਂਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਹਬੀਬ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“... ਇੱਕ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਕਦਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਹਾਰਾ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਦੁਹਰਾਓ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਡਿੱਠੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਬੇਅਸਰ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਯਾਤਰਾ, ਜਾਂ ਬੇਲੋੜੀ ਆਯਾਤ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ...” (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

31. ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਅਰਿਬਮ ਤੁਲੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਅਰਿਬਮ ਪਿਸ਼ਾਕ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ:

“4. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਧਾਰ ਸਨ। ਕਿ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਦੁਬਾਰਾ, ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਮਿਤੀ 7 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਦਾ ਹੁਕਮ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ 25 ਮਈ, 1965 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਗਤ ਦੇ।” (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

32. M/s. ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੇਟਰਰਜ਼ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਰਚਾ ਪੈਰੇ 8 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

"8. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਧਿਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਧਾਰਣ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ [AIR 1965 SC 845: (1965) 1 ਐਸਸੀਆਰ 933, 948 : (1965) 1 ਐਸਸੀਜੇ 377]। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੂਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੇਗੀ: ਜੀ.ਐਲ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਐਨ. ਮਹਿਤਾ [(1971) 3 SCC 189 : 1971 SCC (Cri) 279 : (1971) 3 ਐਸਸੀਆਰ 748, 750]. ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ: ਓ.ਐਨ. ਮੋਹਿੰਦਰੂ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਦਿੱਲੀ [(1971) 3 SCC 5 : (1971) 2 SCR 11, 27]। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 145 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਆਰਡਰ 47 ਰੂਲ 1 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ (ਆਰਡਰ 40 ਨਿਯਮ 1, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ, 1966)। ਪਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਮਤਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ 'ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ': ਸੋ ਚੰਦਰ ਕਾਂਤੇ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਹਬੀਬ [(1975) 1 ਐਸਸੀਸੀ 674 : 1975 ਐਸਸੀਸੀ (ਟੈਕਸ) 200 : (1975) 3 ਐਸਸੀਆਰ 933]।

9. ਹੁਣ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਅਧਿਕਤਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਾਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਇੰਨੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਨਿਰਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੇਕਰ, ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕੈਨਵੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੂਲ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ।

33. ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਬੰਗਾਲ ਫਾਇਨਾਂਸ (ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ) ਐਕਟ, 1941 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਠਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਮਾਲੀਆ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਕਰੀ ਸੀ।

34. ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਸ. ਨਾਗਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੰਬਾਈ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“18. ਨਿਆਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀਤਾ ਇਸਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤਾਰੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਓਨਾ ਲਚਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨਾ

ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ। ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਨਿਆਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਧਾਰਨਾ ਇਕੁਇਟੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਦਾ ਗਰਭਪਾਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਰਕ ਗਲਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੜ੍ਹ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਵਗਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ। ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗਲਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਦਾਇਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰੇ। ਇੱਥੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬੈਂਚ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਸਹਾਏ, ਜੇ.) ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਨੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੱਥ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਫੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟਾਂ ਨੂੰ ਫਸਟ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੇ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਰਿਕਾਰਡ. ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਅਜਿਹੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

19. ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥ ਹੈ ਮੁੜ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਮੂਲ ਫਲਸਫਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝੁਕਦੇ ਹਨ। ਅਪਵਾਦ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦੋਵੇਂ, ਦੁਰਘਟਨਾਤਮਕ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਗਰਭਪਾਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ

ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚੰਦ ਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਸੁਖਰਾਜ ਰਾਏ [AIR 1941 FC 1, 2 : 1940 FCR 78 : (1941) 1 MLJ Supp 45] ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। , ਇਹ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਤੰਗ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਰਾਇਣ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਜੈ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ [(1836) 1 ਮੂ ਪੀਸੀ 117 : 2 ਐਮਆਈਏ 181 : 1 ਸਰ 175] ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਦਲਿਆ:

“... ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ, ਗਲਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.... ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਸ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡਸ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨੁਕਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਹੈ।"

ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਹਾਰਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ, ਧਿਰ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅੰਤਮਤਾ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 137 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਸੀ, ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 137 ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 145 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਰਡਰ XL ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਸਮਾਨ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ 'ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ' ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਰਡਰ XL ਨਿਯਮ 1 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

35. ਐਸ. ਨਾਗਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਮਵਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ; ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ. ਮਾਇਆਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ; ਊਸ਼ਾ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ; ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਵਿੱਕੀ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ)।

36. ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

"ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ

20. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹਨ:

20.1. ਜਦੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ:

(i) ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਖੋਜ ਜੋ, ਉਚਿਤ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ;

(ii) ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ;

(iii) ਕੋਈ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਾਰਨ।

ਛੱਜੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਨੇਕੀ [(1921-22) 49 IA 144 : (1922) 16 LW 37 : AIR 1922 PC 112] ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁੱਕਵਾਂ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੋਰਨ ਮਾਰ ਬੈਸੇਲੀਓਸ ਕੈਥੋਲਿਕੋਸ v ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਸਟ ਰੇਵ. ਮਾਰ ਪੌਲੋਸ ਅਥਾਨਾਸੀਅਸ [AIR 1954 SC 526 : (1955) 1 SCR 520] ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ"। ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੰਦੂਰ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਅਤੇ ਆਇਰਨ ਓਰਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਹਨ। [(2013) 8 SCC 337: JT (2013) 8 SC 275]

20.2. ਜਦੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ:

(i) ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਸਿੱਟੇ ਹੋਏ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ii) ਅਸੰਗਤ ਆਯਾਤ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ।

(iii) ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(iv) ਸਮੀਖਿਆ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਰਡਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਗਲਤੀ, ਇਸਦੀ ਸੁਚੱਜੀਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦਾ ਗਰਭਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(v) ਸਮੀਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਲਈ ਝੂਠ ਹੈ।

(vi) ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

(vii) ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਲਤੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਖੋਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(viii) ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(ix) ਸਮੀਖਿਆ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਹਿਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਉਹੀ ਰਾਹਤ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

37. ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਮੁਕੇਸ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਇੱਕ ਅਸਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। . ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ (ਵੇਖੋ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ), ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ)।

38. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਰੂਪਾ ਅਸ਼ੋਕ ਹੁਰਾ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਹੁਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਊਰੇਟਿਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਦਮ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, 2013 [ਭਾਗ IV ਆਰਡਰ XLVIII ਵਿੱਚ] ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

39. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋ ਰਾਏ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੇ ਗਲਤੀ ਲੰਮੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਦਲੀਲਾਂ,

ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ (ਵੇਖੋ ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ ਹੇਗੜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਭਵਨੱਪਾ ਤਿਰੂਮਲੇ)। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

40. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਿੱਟੇ ਅਟੱਲ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਿਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਨੀ ਪਿਤਾ ਸੁਚੇਤ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦੋ ਮੁੱਲ ਹਨ ਜੋ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਟਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਆਦਮੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗਲਤੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਤੱਕ ਗੰਭੀਰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। , ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ। ਦੂਸਰਾ ਮੁੱਲ ਜੋ ਕਨੂੰਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ

ਖੁਦ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ CPC ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ।

41. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ, ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਰਸਾ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਉਪਾਅ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅੰਡਰਪਾਈਨਿੰਗ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

42. ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, 2013 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

43. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿੱਥੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 136 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਅੰਤਰੀਵ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਭੇਸ ਵਿੱਚ

ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

44. ਇੱਕ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਯੋਗ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਮਪਿਊਨਡ ਜੱਜਮੈਂਟ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਰਟੀਓਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲੱਭੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਾਮਥ ਬਨਾਮ ਅਹਿਮਦ ਇਸਹਾਕ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ:

"23. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਯਮ ਸੁਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਪਾਠਕ ਨੇ ਬਟੁਕ ਕੇ. ਵਿਆਸ ਬਨਾਮ ਸੂਰਤ ਮਿਉਂਸਪੈਲਿਟੀ

[ਏਆਈਆਰ 1953 ਬੋਮ 133] ਵਿੱਚ ਚਾਗਲਾ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਦਲੀਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਟੈਸਟ ਵੀ ਟੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜੋ ਗਲਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਤੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

45. ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਦੇਵ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। , ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀ ਇਨਕਿਊਰੀਅਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪ੍ਰਤੀ ਇਨਕਿਊਰਿਅਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਣਾ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇਗਾ।

46. ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰੇ। ਇਹ ਇਸ ਲੋੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

47. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਨ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਤੱਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੀਖਿਆ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ, ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਾਹੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

48. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਛੋਟੇ ਨੁਕਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ)

ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2018 ਦਾ 298 ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 120 ਵਿੱਚ ਕੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ:

ਸਿੱਟਾ/ਨਿਰਦੇਸ਼

120. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ:

120.1. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

120.2 ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

120.3. ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪਹਿਲੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

120.4. ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

120.5 ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

120.6 ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

(a) ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਝਗੜੇ/ਪਰਿਵਾਰਕ ਝਗੜੇ

(ਬੀ) ਵਪਾਰਕ ਅਪਰਾਧ

(c) ਡਾਕਟਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

(d) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

(e) ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਧਾਰਨ ਦੇਰੀ/ਲੱਛਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਰੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਰਫ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

120.7 ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, 7 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਤੱਥ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰੀ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

120.8 ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰੀ/ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੀ/ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਬੋਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਚਾਹੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

49. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ 36 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ 136 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

50. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਜੋ ਘੱਟ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ (ਤਿੰਨ) ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ।

51. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

52. ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਮੱਗਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਅਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਦਈ/ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੁਝ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਦਬਾਅ ਨਾ ਪਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਲਈ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਆਖਰੀ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜੋ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

53. ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਚੁੱਪ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 11 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ V ਤੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਸੈਕਸ਼ਨ 11, ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ V. - ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹਤ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਕਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

54. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜੇਕਰ ਰਾਹਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ, ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਨਿਆਂਇਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ, ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਈਡਿੰਗ ਫੈਸਲਾ, ਜੋ ਕਿ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮੀਖਿਆ, ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕੁਝ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 1976 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ 54ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ, ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ.

55. ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਡੀਕੁਲੰਗਾਰਾ ਪਾਈਲੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਾਥਰੋਜ਼ ਬਨਾਮ ਅਯਾਜ਼ੀਵੇਟਿਲ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕੁਟਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ

ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲਾ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ, ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖੇਗੀ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ 'ਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਛੋਟਾ ਬੈਂਚ, ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਵਾਇਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ। ਇਸ 'ਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗੀ।

56. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, 12.11.2013 ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਰਅਸਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

57. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਬਾਈਡਿੰਗ ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਈਡਿੰਗ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਵਲ ਜਾਂ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗਲਤੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

58. ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਗੂੰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮੂਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਬਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਆਧਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਵੇਗੀ ਜੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਣਕਾਰੀ, ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

59. ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ, ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਬੇਨਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜੈਨ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। . ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੈਰਾ 20.2 (ix) ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

60. ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੈਨ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਲਓ ਜਿੱਥੇ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂਡਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੰਗ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਮੰਦਾਮੁਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਝੂਠ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੋ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ, ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੂਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਜੋ ਸਮਾਂ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮਾਂ-ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੱਥ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਅਧਾਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਜਵਾਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਝੂਠ ਹੋਵੇਗੀ.

61. ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕ ਦੀ ਇੱਕ ਉਲਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। . ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਅਣਗੌਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੇਟੈਂਟ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦਾ ਸਹਿ-ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਇਹ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਚਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਜੋ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ. ਉਕਤ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ

ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

62. ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ।

63. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਆਣਪ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

64. ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

ਇੱਕ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਫਰਜ਼ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ), ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀਬੀਆਈ) ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ1-ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

65. ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਜੋ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਨੇਕ ਭਰਾ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਈਓਪੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਪਤੀ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

66. ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ, ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਵਾਲ ਇਹ

ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। , ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰ. 298 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਹੈ।

67. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਪੀਪੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਆਫਸੈੱਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਤੱਥ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਬਰਾਬਰ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ, ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। . ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

68. "ਆਫਸੈਟਸ" ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪਰਿਪੇਖਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 28 ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵਪਾਰਕ ਸਮੂਹ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਫਸੈੱਟ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ (4.3) ਕੱਢੀ, ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ OEM/ਵਿਕਰੇਤਾ, ਟੀਅਰ-1 ਉਪ-ਵਿਕਰੇਤਾ, ਆਫਸੈੱਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਆਫਸੈੱਟ ਪਾਰਟਨਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"32. ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ, ਰਿਲਾਇੰਸ ਐਰੋਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ, ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੂਲ ਰਿਲਾਇੰਸ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਡੈਸਾਲਟ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਲ 2012 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਚਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਛੱਡਿਆ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ DPP 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ IOPs ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉੱਪਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਪਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, IOP ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਡਸਾਲਟ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਵਿਕਰੇਤਾ/OEM ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਆਫਸੈੱਟ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ IOPs ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ HAL ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 36 ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਠੇਕੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਸਨ ਅਤੇ ਡਸਾਲਟ ਐਚਏਐਲ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

69. ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੂਲ ਰਿਲਾਇੰਸ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਡਸਾਲਟ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਲ 2012 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਦੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਘੋਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ, ਰਿਲਾਇੰਸ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਦੀ ਰਿਲਾਇੰਸ ਇਨਫਰਾਸਟਰੱਕਚਰ ਰਿਲਾਇੰਸ ਐਰੋਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ (ਆਰਏਐਲ) ਦੀ ਮੂਲ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਫਸੈੱਟ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ 2012 ਵਿੱਚ ਰਿਲਾਇੰਸ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਨਾਲ ਡਸਾਲਟ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁਣਵਤਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੂਲ ਰਿਲਾਇੰਸ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਡੈਸਾਲਟ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਲ 2012 ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਮੂਲ ਰਿਲਾਇੰਸ ਕੰਪਨੀ, ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਲਾਇੰਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਲਾਇੰਸ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, RAL ਦੀ ਮੂਲ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਪਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਈਓਪੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਐਚਏਐਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਕਰੇਤਾ/ਓਈਐਮ ਨੇ ਰਸਮੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

70. ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਘਾਟ, ਜੋ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ

71. 'ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ' ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਨਜ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਖਵਾਜਾ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਮੰਦਭਾਗਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਜਦੋਂ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਐਸ. 491 ਅਧੀਨ

ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ। ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੰਮ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ..."

72. ਇਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਐਮ.ਸੀ. ਅਬਰਾਹਿਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"13. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੇ.ਏ.ਸੀ. Saldanha [(1980) 1 SCC 554 : 1980 SCC (Cri) 272] ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖੋਜ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਬੱਧ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵਾਂ ਖੇਤਰ ਹੈ

ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ, ਸੁਪਰਡੈਂਸ ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਾ ਸੀਮਾਬੱਧ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਇਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ..."

73. ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਕੁਚਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਚੇਯਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

ਪਹਿਲੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ-ਸੀਬੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਸ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਅਸਲ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਲਾਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ, ਕਿਸੇ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਚਤਮ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬੇਰੋਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਪਾਬੰਦੀ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

74. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 120 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਪੈਰਾ 120.1 ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੈਰਾ 120.5 ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 120.2 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 120.2 ਅਤੇ 120.5 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਪੈਰਾ 120.3 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੈਰਾ 120.6 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਧਾਰਨ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਰੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਰਾ 120.6 ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਡਾਕਟਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕੇਸ, ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਝਗੜੇ, ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ

ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 120.6 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੈਰਾ 115 ਤੋਂ 119 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

ਅਪਵਾਦ

115. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਸਾਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਤਪਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ. ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਮਾਮਲਾ ਡਾਕਟਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।

116. ਡਾਕਟਰੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜੈਕਬ ਮੈਥਿਊ [ਜੈਕਬ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ, (2005) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1: 2005 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1369] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੀ. 35, ਪੈਰਾ 51-52)

"51. ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਹਲੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ; ਡਾਕਟਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ 'ਤੇ

ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟੀਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

52. ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਹਲੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਪੱਖ 'ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਕਾਹਲੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਡਾਕਟਰੀ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਉਸ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੋਲਮ [ਬੋਲਮ ਬਨਾਮ ਫਰੀਅਰਨ ਹਸਪਤਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਮੇਟੀ, (1957) 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 582 : (1957) 2 ਸਾਰੇ ER 118] ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਏ। ਕਾਹਲੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ)। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

117. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ [ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ, (1970) 1 SCC 595: 1970 SCC (Cri) 240] ਨੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

118. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ [ਸੀਬੀਆਈ ਬਨਾਮ ਤਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, (2003) 6 ਐਸਸੀਸੀ 175: 2003 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1305] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

119. ਇਸ ਲਈ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤਸਦੀਕ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਜੇਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੱਚੀ ਹੈ, ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ, ਆਦਿ। ਇਹ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ

ਕਿ ਕੀ ਸਾਬਕਾ ਫੈਸਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ, ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਝੂਠੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਡਾਕਟਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਜੈਕਬ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 117 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ, ਆਦਿ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ

ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਪੈਰਾ 17:

“17. ... ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ, ਉਸ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕੁਕਰਮ ਜਾਂ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਢੁਕਵੀਂ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਸਗੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ...”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਦਲੀਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

"89. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 154 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ "ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ" ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਅਧਿਆਏ IX ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਬੀਆਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਡ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਗਠਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ, ਅਰਥਾਤ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, 1946 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਐਕਟ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

90. ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(2) ਅਤੇ 5 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"4. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ।—(1) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ (1860 ਦਾ 45) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਮਾਨ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਢੰਗ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(2) ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

91. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"5. ਸੇਵਿੰਗ।—ਇਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨੂੰ, ਫਿਲਹਾਲ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡੀਐਸਪੀਈ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

92. ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਡੀਐਸਪੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਤ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

80. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਅਪਵਾਦ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 117 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਦਾ ਚੈਪਟਰ 8 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ 9 ਮੁਢਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ 8 ਦੀ ਧਾਰਾ (8.6) ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਕੇਵਲ ਗੁਪਤ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਧਿਆਇ 9 ਦੀ ਧਾਰਾ (9.1) ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਸਦੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨਿਯਮਤ ਕੇਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਲਾਜ਼ (9.1) ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂਅਲ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਯਮਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

81. ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਕ੍ਰਾਈਮ ਮੈਨੂਅਲ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਜਿੱਥੇ ਤੁਰੰਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ, ਪੈਰਾ 120.7 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

82. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਸੰਭਵ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ।

83. ਸਾਲ 2018 ਵਿੱਚ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2018 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ '2018 ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ 26.07.2018 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸੈਕਸ਼ਨ 17ਏ, ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“17 ਏ. (1) ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਰਤੱਵ, ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ- (ਏ) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਰਕਾਰ; (ਬੀ) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ

ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਸੀ; (c) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਚਿਤ ਲਾਭ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਹੋਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ.. (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

84. ਸੈਕਸ਼ਨ 17ਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਨਤਕ ਕਾਰਜ, ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਹੈ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਇਸ ਲਈ, ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਧਾਰਾ 17 ਏ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਤੀ 04.10.2018 ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਉਸ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਪੈਰੇ 6 ਅਤੇ 7 ਧਾਰਾ 17A ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

“6. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(ਏ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੋਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

7. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਉਠਾਓ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, " ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

85. ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17ਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, 2018 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਆਫ਼ 2018 24.10.2018 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17ਏ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਧਾਰਾ 17 ਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 17ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ

ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

86. ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰੀਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 17 ਏ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਲਈ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 298 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 17ਏ, ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਖੜਾ ਹੋਵੇਗਾ।

2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰ. 298 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P1-ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 17A ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

87. ਵਿਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਭਰਾ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate